

Deltaplan Scholen:

Reken maar uit: Scholen minimaal twee keer zo duur

Door: **Bouwstenen voor Sociaal**

Om de gebouwen in het primair- en voortgezet onderwijs duurzaam door te exploiteren hebben gemeenten structureel minimaal twee keer zoveel geld in het gemeentefonds nodig, blijkt uit Bouwstenen-onderzoek. Met een handige rekenmethode kan iedereen het benodigde en van het Rijk ontvangen bedrag zelf uitrekenen.

In de rekenmethode van Bouwstenen zijn de investeringen die gemeenten voor onderwijshuisvesting moeten maken toegerekend naar een bedrag per leerling per jaar. Daarbij is gebruikgemaakt van landelijke kengetallen en openbare data. Iedereen kan de berekening zelf voor de eigen gemeente maken. Het getal onderaan de streep is geen openingsbod, maar een minimum. In de berekening is uitgegaan van een heel lage ruimtenorm en is geen rekening gehouden met praktijkonderwijs, speciaal onderwijs, frictieleegstand, bevolkingsgroei en organisatiekosten. Ook de kosten voor onderhoud, die aan scholen wordt uitgekeerd, zitten er niet in.

Structureel te weinig

Op basis van het onderzoek is becijferd dat de gemeente Almere structureel minimaal € 40 miljoen per jaar nodig heeft om de gebouwen in het primair- en voortgezet onderwijs duurzaam door te exploiteren. Ze krijgt daarvoor maar € 20 miljoen van het Rijk. Enschede heeft minimaal € 23 miljoen nodig en moet het met € 12 miljoen doen. Haarlemmermeer krijgt € 13 miljoen, maar heeft zeker het dubbele nodig.

Voor Rotterdam ligt de verhouding anders, omdat grote steden meer geld in het gemeentefonds krijgen. Landelijk hebben gemeenten structureel minimaal € 2,6 miljard per jaar nodig en komen ze € 1,2 miljard tekort om de voorraad schoolgebouwen in stand te houden.

Kwaliteit verder achteruit

Inmiddels wordt algemeen erkend dat een goed schoolgebouw een belangrijke voorwaarde is voor goed onderwijs. Ook is al jaren bekend dat gemeenten te weinig geld van het Rijk krijgen om voor goede schoolgebouwen te zorgen. Ondanks alle inspanning en investeringen uit eigen middelen van gemeenten en scholen, ten koste van eigen beleid, zit er geen schot in de vernieuwingsopgave. In het huidige tempo kachelt de kwaliteit van de gebouwen verder achteruit, constateren gemeenten.

Inzet tij te keren

Gemeenten willen het tij wel keren en zijn bereid ook zelf te investeren, maar hebben daarvoor wel samenwerking met en meer geld uit Den Haag nodig. De berekening per gemeente laat zien hoeveel minimaal. Het is vooral een geldkwestie, zeggen gemeenten. Het is bekend aan welke kwaliteitseisen de gebouwen tegenwoordig moeten voldoen. Ook het (ver)bouwen zelf is niet ingewikkeld. Vrijwel alle gemeenten weten goed welke scholen als eerste aangepakt moeten worden en hoe ze dat moeten doen. Maar er is meer geld nodig om dat aan de praat te krijgen en de scholen in de toekomst überhaupt nog te kunnen exploiteren.

Onnavolgbare regels

Een wetswijziging om het tij te keren is niet nodig. Wel kan er eens goed naar de regels rond de bekostiging van de onderwijshuisvesting worden gekeken. Die zijn bij velen niet bekend, zwaar verouderd, onlogisch en onnavolgbaar. Hoeveel ruimte een kind op school krijgt bijvoorbeeld is enorm gedetailleerd uitgewerkt, bijbehorende gegevens zijn niet te vinden en sluiten ook niet aan bij de regels rond de bekostiging, die op zichzelf ook weer onnavolgbaar zijn.

Vereenvoudigde som

In het Bouwstenen-onderzoek is die complexiteit omzeild door van de laagste ruimtenorm uit te gaan en zelf een overzicht te maken van het aantal vo-leerlingen dat in een bepaalde gemeente naar school gaat. Wat betreft de bekostiging via het gemeentefonds is gebruikgemaakt van de toolbox van de PO-raad (juni 2021). Inmiddels is de systematiek iets aangepast. Hoe zich dat vertaalt naar het bedrag dat de afzonderlijke gemeenten voor deze taak van het Rijk krijgen, is onduidelijk.

Minimale inzet

Als wordt uitgegaan van de ruimte die we tegenwoordig 'normaal' vinden, zijn de kosten voor leerlingen in het basisonderwijs niet € 881 per kind per jaar, maar al gauw € 1810 per kind per jaar (zie Schoolfacilities van mei 2023). In de berekening is uitgegaan van de laagste ruimtenormen en bedragen. Het netwerk wil daarmee voorkomen dat we met elkaar in een discussie belanden over wat we tegenwoordig 'normaal' vinden. Het benodigde bedrag onderaan de streep is een voorlopig en minimaal benodigd bedrag, waar Den Haag zich geen buil aan hoeft te vallen.

Rekening naar rijk

In Duitsland hebben ze dit probleem rond de bekostiging van onderwijshuisvesting niet, zo blijkt uit een bezoek van het Bouwstenen-netwerk aan Aken in november 2023. Daar kunnen gemeenten (Städte, Gemeinden) de kosten die ze maken voor bouw, renovatie of onderhoud van schoolgebouwen rapporteren en 'declarenen' bij de deelstaat. Die kan op zijn beurt bepaalde kosten weer 'declarenen' bij de federale overheid. Hiermee wordt gewaarborgd dat lokale overheden voldoende middelen hebben om in onderwijshuisvesting te voorzien. Om dit te regelen zou in Nederland een wetswijziging nodig zijn, maar met een goede samenwerking tussen Rijk en gemeenten is ook dat niet nodig.

Aanbod gemeenten

De gemeenten Almere, Enschede, Groningen, Haarlemmermeer, Rotterdam en diverse andere Bouwstenen-partners doen het Rijk graag een aanbod.

Ieder op zijn eigen wijze, passend bij de lokale omstandigheden, aansluitend op bestaande plannen en met respect voor de afspraken die gemeenten en schoolbesturen lokaal met elkaar hebben gemaakt. Wat ze gemeen hebben is de wens tempo te maken in de uitvoering van de vervangingsopgave en de gebouwen breder in te zetten voor de leerbaarheid van de wijken door meer buurt- en/of kindfuncties en een betere bereikbaarheid te realiseren. Ze zijn daarbij bereid het Rijk alle inzicht te geven in de begroting en uitgaven voor onderwijshuisvesting, zodat die beter zicht krijgt op wat scholen tegenwoordig (onder normale omstandigheden) kosten en zodoende haar verantwoordelijkheid kan nemen. Ook zonder extra geld is het verstandig het VNG-advies op te volgen en het tekort in de gemeentelijke jaarstukken te laten zien.

Meedoen? Dat kan

Bereken wat jouw school de gemeente kost of wat jouw gemeente minimaal nodig heeft om de schoolgebouwen duurzaam door te exploiteren. Deel dat met elkaar en heb het er met elkaar over.

Zie hier het onderzoek met de voorbeeldberekening voor vier gemeenten.

Meer informatie en het Excelbestand voor je eigen berekening tref je bij het Bouwstenen-ontwikkelwerk rond het Deltaplan scholen.

INITIATIEF DELTAPLAN SCHOLEN

